

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Ivris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

36 de habentibus manualia beneficia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

- 5 Theutonicorum ordo in Prussia quando sublatu, & quare.
 6 Militis cruce signati Lituonia.
 7 Militum nobilium de Calatrana Hispania ordo a quo institutus, & finis, & 10.
 8 Militum ordo sancti Iacobi in Hispania quando institutus. D. Iacobus pugnans contra Sarracenos apparuit, eodem, & 9.
 9 Militum ordo sancti Iacobi de Spatha in Hispania quando coepit. Miramolimus Arabum rex ingenti clade a paucis victus. cod. Tholosa. eod.
 10 Militum ordo de la Banda Hispania.
 11 Militum sacrorum nouus ordo a Ioan. XXII. in Portugalia.
 12 Militum Gallie equestres ordines, stellæ, sancti Michaelis, sancti spiritus quando instituti.
 13 Ordo equestris velleris aurei Burgundia, Annuntiationis Beate Marie Allobrogum quando.
 14 Militis cruce signati fratres.

Alius f. sacre militie ordo Theutonicorum, cuius initia ab homine quodam Theutonico manarunt, qui post Hierosolymam receptam a Christianis vna cum pluribus sag gentis remansit in eadem cum vxore, & domum suam hospitale esse voluit suis, qui visendi sepulchri sancti causa eo peregrinarentur: atq; ibidem diuæ virginis Mariæ sacellum adiunxit. Vnde Dicitur paræ f. virginis milites vocati sunt. Et crescente numero eorum qui se huic pio ministerio deuouissent, cooperatus magister qui precesse, amictiq; sunt albo pallio cum alba cruce, & in ordinem tantum milites admisi, Paul. A. Emil. in 5. historia Franc. ¶ Munsterius tradit f. Heinrichum a Vualpot primum fuisse magistrum Theutonicorum dominorum, anno 1190. Hierosolymis, quod non patitur historia veritas. cum eo tempore a Saladino occuparetur Hierosolyma, ad eam Christianis & capta cum suo rege ab eo anno 1186. cum fuisset a Christianis per 88. annos possessa, A. Emil. lib. 5. Sebastiana. Brant. Blondus. 6. Dec. 2. Minus quoque placet, quod Volaterranus tradit anno 1192. pro liberanda Hierosolyma primum conscriptos Theutonicos, & quod ait 21. li. Theutonicorum ordinem institutum in terra sancta a quodam Germano, quod reiciunt aliqui in annum 1192. quo tempore Prusiam Tur. a Græ. is ademit. Proinde vt conuenit historiae tempora, sequor hic Henrichum Pantaleonem in Prosopographia seu parte 2. de viris illustribus. Germania in Henrico a Vualpot, qui huius Henrichi a Vualpot vitam describit, & postea refert magistrorum Theutonicorum ordinis seriem, & annos quibus eo magisterio functi sunt. Atque cum illo dico, antequam a Saladino caperetur Hierosolyma, cum Henrichum a Vualpot, inter Christianos in ea ciuitate hospitalium peregrinorum domum suam dedicasse. & ad eum nobiles Germanos voto facto se omni tempore contra impios pugnaturus conuolasse, postquam intellexissent vires Christianorum exiguas & deiectas fere. Capta autem Hierosolyma suum collegium & hospitale sanctæ Mariæ Anciam, qua & Ptolomais dicitur, transfudit: atq; eam vrbem fortiter contra Sarracenos defendit, ann. domini 1190. Et esse, it. vt multi principes & nobiles e Germania sua bona huic ordini conferrent, & ad eos profecti eum ordinem amplecterentur.
 ¶ Sic f. cum in Germania plures arcus & ædes haberent Theutonicorum ordinis milites, & magistros quoq; plures, vt hospitalarii constituerunt. Desierunt f. autem esse milites Theutonicorum in Prussia, quo tempore Albertus Marchio Brandeburgensis ex magistro constitutus est Dux Prusie, atq; a rege Poloniae Sigismundo in feudum accepit Prusiam, anno domini 1527. Henrich. Pantaleon. in proxime citato loco, & 3. parte de viris illustribus, in Alberto 1. duce Prusie. & Sleidanus.
 ¶ In f. Lituonia sunt sodales seu fratres militiam Christi professi, qui rubrum ensam cum cruce & pallio insurum deferunt, Mari. Chromerius lib. 7. de reb. Polonicis.
 ¶ Sanctus f. eius nominis tertius, rex Hispaniarum Legionis & Castellæ, cognomento Desideratus filius Alphonsi VIII filii Raymundi Berengarii comitis Tholofani, instituit militum sacrorum ordinem de Calatrana in prouincia Tholetana, in loco & prouincia Calatranae, vbi cenobium templariorum fuerat.
 ¶ Francisc. Tarapha, de regibus Hispanie, in Raymuro, Ioan. Vassau in annalib. Hispanie anno 826. Huic ordini & magister & commendatarii constituti. Et ad hoc tempus refert institutionem quoque Ioannes Vassau, vbi supra, quanquam F. Alphonfus Venetus huius principium referat ad annum domini 1160. Et Raphael Volaterranus, Deca. 1. lib. cap. 9. & Nebriffensis, Franciscus Tarapha scribit de regibus Hispanie, in Alphon. 9. & in Genealogia regum Hispanie, Alphonum f. nonum Hispanie regem ordinem militum sancti Iacobi de Spatha instituisse, quorum insigne est gladius sanguinolentus, eo quod die quo prælio rex Alphonfus Maurorum regem Miramolimum superauit in quodam loco, quem Tholose Nauas appellant, in quo ducenta millia Arabum fecerunt cecidisse, & ex quo triumphum Petrus rex Aragonum retulit, crux in caelo apparuit, & D. Iacobus Apostolus equo candido uectus auxiliator Christianorum, gladium gestans sanguine Maurorum cruentatum. ¶ Subinde f. Alphonfus alius Hispanie rex eius nominis vnde cimus, cum feliciter aduersus Almoacenem & Hynzephinum Bellamarini & Granatæ reges dimicasset, oppido Alcala, quod regale vocant, Calatranae magistrum leuibus de causis delatum interfecit iussit, & ordinem militum de la Banda apud ciuitatem Burgensem instituit anno 1308. Francisc. Tarapha, vbi sup. in Alphon. 11. ¶ Eodem f. tempore Ioannes secundus summus pontifex ordinem nouum militie Christi instituit, qui militare sub Christo dicerentur in Lusitania, & Sarracenis resisterent. Beeticam & Aphricam incolentibus. Cuius militie præfectus in Marino Syluensis dioceseos oppido sedem habet principalem, & cuius militibus omnia bona Templariorum annuente rege Portugaliae concessa sunt. Cuius ordinis censor & moderator est abbas Archobasiani monasterii Cisterciensis ordinis, Vlyssiponensis dioceseos, qui conscribendi & exactorandi milites potestatem habet, idem Tarapha in Alphonso 11. ¶ Fuerunt f. in Gallia instituti equestres ordines, v. n. nus stellæ institutus apud sanctum Ouenium anno 1351. per Ioannem regem Galliarum, vt scribit in annalibus Froillardus: subinde institutus ordo sancti Michaelis cum torque aureo, qui ordo institutus est a Ludouico XI. rege Gallorum anno domini 1469. Et anno 1579. calendis Ianuarii ordo sancti spiritus, ab Henrico tertio rege nostro & Polonia.
 ¶ In f. Burgundia, Philippus Burgundia rex anno 1429. ordinem equitum aurei velleris instituit: vt in annalibus scribit Mofreletus Amarus S. nomine comes viridis dicitur. Allobrogum dux, ordinem equitum instituit, cuius insigne imago annuntiationis, seu salutationis virginis Mariæ Domini nostri Iesu Christi genitricis, vt in historia legitur Sabaudia.
 ¶ Fuit f. & in Anglia ordo alius. Veruntamen isti ordines potestatem non fuerunt sacrorum militum, nec ea ratione instituti, vt se Deo & religioni solum tutandæ deuouerent, vt prædicti sacri milites: quibus & accedere possent, qui cruce aliquando se signarunt, in auxilium Christianorum in Syriam & Hierosolymam profecti cum Godefrido & aliis ducibus præclarissimis. Qui & milites sacri primum, postea fratres se appellabant, vt auctor Paulus Amylius lib. 4. histor. Sed horum nullum habemus regula certa definitum ordinem, vel votum aliud, quam militandi pro fide Christiana. Vnde illos non inserimus inter sacros militares equitum ordines.

De habentibus Manualia beneficia. Cap. 36.

- 1 Beneficia manualia non proprie beneficia, quia amouibilia & regularia.
- 2 Abbas S. Sulpitii Biturigum triennalis.
- 3 Abbatia & prioratus monialium triennales. Beneficium manuale quomodo adimi a superiore potest possessori: & remedium si adimatur sine causa, eod.
- 4 Beneficia manualia quomodo fiant perpetua.

Quedam persone regulares, vel quæ regularibus accedunt, titulo quodam sæpe nominantur, quæ sacerdotiorum, & ecclesiasticarum personarum appellationem referunt. Imitantur f. etenim nomen & naturam quodammodo beneficiatorum, qui manualia, vt appellant beneficia habent, quæ tamen proprie beneficia non sunt. gloss. in verbo, consuetudinem, in c. vni. de capel. monacho. in 6. quia præfecti his beneficiis possunt amoueri ad nutum abbatis vel prioris. Sunt enim huiusmodi beneficia manualia regularia, non secularia: qualia in ordine humilliarum, & præmonstratentium ex consuetudine esse tradit Ioannes Andreas in adas. ad d. glo.

2 ¶ Et Rebuffus scribit in *tract. de pacifi. posse. nu. 273.* abbatem sancti Sulpitii apud Biturum. cens triennalem esse, & singulis triennii eligi. ¶ Atque in comitiis Aurelianensibus placuit, ut post hac abbatia & priores essent adueniente vacatione triennales, ex electione Vestalium. *Aux. or. donan. des. vros. est. d. Orleans. art. 3.* Sancit & Innocentius tertius in *c. cum ad monasterium. c. 6. §. tales. de stat. mona. lib. 3. Decret. tit. 35.* ne alicui monachorum committatur obedientia perpetuo possidenda, tanquam sibi in suam vitam locetur: sed cum oportuerit amoueri, sine contradictione qualibet reuocetur. Explicat Clemens quintus ex concilio Viennensi in *c. vnic. de supplen. negli. pralat. lib. 1. Clement. tit. 5.* dum ait, priores & administratores beneficiorum, quae sunt de mensa abbatis vel monasterii, posse libere ad claustrum cum oportuerit reuocari. Quod intelligendum est de beneficiis, quorum administrationes conferuntur abbatibus, non quando per electionem ad ea vocantur. Priores enim manualia habere beneficia, & ad nutum privati posse dicuntur iure: alii nequaquam, *ca. 2. de stat. mona. ap. Grego. late de Seln. in tract. benefic. part. 3. q. 68.* qui titularii sunt, nec aliorum more ad regimen tantum ecclesiarum vel prioratum dicuntur. *in ca. 1. §. in eos autem, de priu. in 6. lib. 5. tit. 7.* Obseruandum itaque est in hac quaestione, posse beneficium vel prioratum regulare esse administrationis causa tantum concedendum: vel naturam habere perpetui beneficii. Et in primo casu amoueri posse ab abbate praefectum, videlicet si iusta amotionis adfit causa: aliter enim post monachum a beneficio manuali sine causa amoueri, implorare superioris abbatis auxilium, ut post Innocentium in *ca. in summo. qui cler. vel uenit. & Decium in c. ad nostram. circa fin. de confir. uti.* & Ioannem de Seln. in *d. tract. benefic. §. d. q. notauit obseruari in Gallia Rebuffus in d. tract. pacifi. posse. nu. 275. & 281.*

4 ¶ Sed & fit hoc irreuocabile beneficium proculdubio, quando post concessionem abbatis confirmatur possessio ex certa scientia, & expressa qualitate per summum pontificem, ut antiorant Imola & Panormitan. in *c. nisi essent. de prebend. & in ca. cum inter. de electio. & Rebuffus in d. tract. nu. 279.* Quod si perpetui beneficii naturam habeat prioratus, beneficium illud praesentis non est tractationis, nec amoueri praefectus per abbatem poterit: consilio enim facta censetur cum sua qualitate, *Clem. vnic. de supplen. negli. pralator. in Clem. vni. de ca. cl. mona. in 6.*

De Vicariis temporalibus, officiali, & aliis, Cap. 37.

1 Vicarius temporalis quis.
 2 Officialis & curatus est episcopi, & ut sit ecclesiastica persona.
 3 Vicarius episcopi in spiritualibus.
 4 Officialis ordinarius, & foraneus episcopi qui.
 5 Officialis ordinarius episcopi per peccatum sunt, nec destituuntur ab episcopo.

1 Vicarii temporales quidem beneficium regunt, sed ideo beneficiarii non sunt: nam non sibi, sed alteri possident. De hoc, & de vicario perpetuo paulo ante dictum est, dum ageremus de plebanis seu parochis. De vicario autem episcopi generali, & paulo post dicemus cap. 41. Et rursum paulo de officiali.

2 Dicitur & officialis vicarius episcopi, habens iurisdictionem. Hic ex clericis, non ex laicis constitui debet, *ca. in noua. 16. q. 7.* & locum episcopi tenet vel repraesentat: unde & in eius sede eo absente in actibus, in quibus episcopi interest, praesidet, *can. si. 93. dist. 11.* Et quia vices gerit episcopi officialis in iurisdictione ecclesiastica distribuenda, dicitur vicarius, *c. 1. de offi. vica. in 6.*

3 Si utitur & is, qui absente episcopo in beneficiorum collatione manus illud pro episcopo exsequitur, dicitur vicarius in spiritualibus, vel vicarius generalis, *cap. final. cod.* Qui si non distinguatur ab officiali, & officialis recte dicitur vicarius: quia & officialis dicitur, nomine episcopi conferre beneficia, *cap. ex frequentibus. de institutio. ap. Grego.*

4 Porro & officialis in duplici sunt differentia: nam alii faciunt eandem sedem cum episcopo, & sunt iudices ordinarii: alii delegati ad certas causas, & in certa regione & ecclesiae, qui dicitur foranei, a quibus appellatur, ut delegati ad delegantem episcopum: cum ab ordinariis nequaquam ad episcopum, sed ad archiepiscopum fiat prouocatio, *clem. 2. in 1. glo. de rescript. in clem. cap. 1. de offic. ordinar. in 6.* Foranei ut plerumque etiam temporales, alii perpetui, id est, quamdiu viuunt, *l. 1. in P. pro soc.*

5 Quamuis & enim ad nutum fiant ab episcopo, tamen facti

nec ab eo, nec a succedente in episcopatu amoueri ab officio possunt, nisi mors vel delictum interueniat: etsi ad beneficiatum fiant, ut notat Oldradus *consil. 4. Iason. §. sed vsq. 6. col. de a. etio. Alexander. consil. 216. incip. magister. col. fin. lib. 7.* Ludouicus Gomes ad *reg. cancel. de non toll. iure quasi. q. 4.* Decet enim beneficium perpetuo manere, *Lauris peris. de excusa. iuror.*

De Commendatariis. Cap. 38.

1 Commendatarii uere non sunt beneficiarii.
 2 Commendatarii iure regalia qui.
 3 Regalia iure regi ex duplici causa competunt.
 4 Ecclesia tantum ex facultate principis bona possidet.
 5 Manus mortuae quae collegia dicuntur, & quare.
 6 Bona immobilia quare manus mortuae non possideant sine gratia.
 7 Regalia iure quando, & quando fructus ecclesiarum capiuntur rex.
 8 Regalia iure durat, donec praestetur fides regi a praelato.
 Collatio beneficiorum iure regalia, eod.
 9 Episcopi probandi a principe.
 10 Vacantium ecclesiarum annuus fructus a quo regi Gallorum concessi.
 S. Ludouicus a Bonifacio in numerum sanctorum relatus, eod.
 11 Philippus rex a Bonifacio excommunicatus, absolutus a Benedicto. Philippo regnum ademptum, & restitutum, eod.
 12 Collationes iure regalia a quo tempore competunt regibus Gallia.
 13 Electio & nominatio ad praelaturas, solius regis Gallorum.
 14 Spiritualis & temporalis potestas quando simul laicis concessa fuit.
 15 Beneficiorum vacantia annales concessa reuocata.
 16 Vacantia commendatariorum annua militum hospitaliariorum.
 17 Philippus Imperator bona ecclesiae baronibus concessit. Bona ecclesiae tyrannice distrabuntur, eod.

¶ Vi & in commendam habet temporale beneficium ab episcopo, cum ultra sex menses non possit commendari, *c. nemo deinceps. c. 1. de electio. in 6.* non dicitur beneficiarius: quia nec perpetuo, nec sibi, nec alii possidet, *Rota in decr. 244. in antiquis.* Nihil enim aliud est commendare, quam deponere, *l. commendare. de ver. sig. L. Lucius. de of. in P. c. 1. eo ut. ap. Grego. can. ne quis arbitretur. 22. q. 2.* Is autem qui deponit, remanet potius dominus, quam is cui res committitur. *l. rei commodata. §. commod. P. Et Vlpianus in lex fulto. 35. §. rerum autem Italiarum, de hered. instum. lib. 28. P. tit. 1.* non alias res alicuius loci vel personae censuit, quam si quis perpetuo ibi habuerit atque ita deposuerit, ut perpetuo haberet. ¶ Non & sunt etiam inter beneficiarios annuati, qui iure regalia sub custodia habent beneficia ecclesiastica, vel qui collationem eorum a laicis nacti sunt, ut monuit Molinæus in *reg. de instrum. tit. 1. num. 186.*

¶ Sunt & autem regalia beneficiorum in duplici differentia: nam ius regale, vel ratione bonorum immobilium temporalium regi competit, vel ratione iuris spiritualis. Ratione bonorum, quia episcopatus & praelatura siue cathedrales ecclesiae ferre omnes in Gallia habent bona temporalia a principe in feudum. ¶ Non & enim licet collegialibus ecclesiis in Gallia, bona habere immobilia quin facultas a principe concedatur, *Aegidi. Magister in tract. de amouitione. nos in Fendis. lura* quae dicitur dispensatio communi autem idiomate amouitionem, vel manus mortuam. ¶ Siquidem & manus mortuae dicuntur, ecclesiae, collegia, capitula vniuersitates: quia in eodem statu permanent, voluti mortuis, & expertes omnis vicissitudinis. istius saltem seculi. Siue enim lignum ceciderit ad austrum, siue ad aquilonem, ibi ardebit. Cum tamen viuentes multas & pene infinitas mutationibus & alterationibus sint obnoxii, vipote sub perpetuo motu degentes, *§. ut autem lex. de non ali. reb. eccles. variisque acti voluntariis, l. quia poterat. ad senatus. cons. Tribelli in P.* Et quia collegia, capitula, ecclesiae semper per subrogationem personarum, statum eundem habent. Sicuti sedes iudicialis, quamquam moriatur iudex, habet idem iudicium: etsi alius in defuncti locum substituitur, *l. p. oponeb. iur. de iud.* Bonitaeque, quae ab illis tenentur & possidentur, veluti mortuae dicuntur: quia mutare statum non possunt: praeter ius ab alienari iure communi nequeant, *l. in bemus nulli. 1. §. scientes, in fine. §. §. sane. in fine. de sacros. eccles. c. tu. de reb. eccles. non alie. in auth.* ¶ Quamobrem & neque possideri bona temporalia posse ab illis iure communi placet, et potissimum ab ecclesiasticis, collegiis & ecclesiis, aliisque simili-